

5. Хміль Ф. І. Ділове спілкування : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Ф. І. Хміль. — К. : «Академія», 2004. — 280 с.
6. Щербина Л. Діалогічне мовлення як засіб розвитку комунікативних умінь і навичок учнів / Л. Щербина, Л. Коваленко // Українська мова та література. — 2005. — № 11. — С. 3–5.

Надійшла до редколегії 21.03.2014 р.

УДК:004.915:378.147

Б. М. МАТВЄЄВ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ НАСТІЛЬНИХ ВИДАВНИЧИХ СИСТЕМ І МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЇХ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ

Здійснюється порівняльний аналіз сучасних настільних видавничих систем і виявляється можливість їх використання в навчанні студентів.

Ключові слова: настільна видавнича система, HBC, QuarkXPress, PageMaker, InDesign, Scribus, Corel Ventura.

Производится сравнительный анализ современных настольных издательских систем и определяется возможность их использования в обучении студентов.

Ключевые слова: настольная издательская система, HBC, QuarkXPress, PageMaker, InDesign, Scribus, Corel Ventura.

The comparative analysis is carried out of modern desktop publishing systems and possibility of using them in educating students.

Key words: desktop publishing system, DTPS, QuarkXPress, PageMaker, InDesign, Scribus, Corel Ventura.

Нині складно уявити підготовку до друку різноманітних публікацій без використання настільних видавничих систем. У різних джерелах існують декілька різних визначень настільної видавничої системи, наприклад: настільна видавнича система (HBC) являє собою комплекс комп'ютерних апаратних і програмних засобів, що слугують для підготовки до друку оригінал-макетів різноманітної друкованої продукції (книг, газет, журналів, буклетів тощо). Вона забезпечує набір текстів і формул, вбудовування малюнків, перевірку орфографії і якості друкованої продукції.

Під час виготовлення вихідних матеріалів для друку використовують різні текстові редактори (переважно Word) для набору текстів і графічні пакети для створення ілюстрацій. Першим популярним видавничим пакетом для настільних IBM PC-сумісних комп'ютерів був пакет Ventura Publisher [3], який розробляла невелика компанія Ventura Software.

Ventura була першою видавничою програмою, що використовувала концепцію «фреймів», і концепцією таблиці стилів. Це вможливило створення документів із високим ступенем внутрішньої узгодженості окремих елементів. Концепції «вільно плаваючого» тексту, позначка параграфів, коди атрибутів і спеціальних символів передбачали аналогічні

концепції в HTML і XML. А концепція зв'язування окремих файлів-глав у єдиний файл для публікації дозволяла обробляти сотні і тисячі сторінок.

У 1993 цю програму придбала фірма Corel, переробила і випустила її під назвою Corel Ventura 4.2. Остання нині версія — Corel Ventura 10 датується вереснем 2002 і використовується нечасто. Крім Corel Ventura існує велика кількість інших НВС, серед яких популярнішими є: QuarkXPress, Page Maker та InDesign.

QuarkXPress — настільна видавнича система для професійної роботи з оформленням видань будь-якої складності та обсягу. Розроблена компанією Quark Inc, програма має інтуїтивний інтерфейс і розширений набір інструментів для обробки тексту, управління кольором і графічними елементами, а також проектування веб-сторінок.

Перша версія працювала під управлінням Mac OS, останні реалізи (QuarkXPress 8) підтримують Mac OS X до версії 10.6.2 (Snow Leopard) і Windows до версії 7. Багатомовна версія (QuarkXPress Passport) підтримує 36 мов, зокрема російську (починаючи з версії 7.02 — автоматичні переноси і перевірка орфографії, з версії 7.3 — мова інтерфейсу).

На момент появи свого основного конкурента Adobe InDesign у 1999 і QuarkXPress, незважаючи на постійну критику за високу вартість ліцензії та доволі повільне впровадження інновацій, де-факто був промисловим стандартом, забезпечуючи близько 90 % ринку.

У наслідок суперництва з InDesign QuarkXPress почав втрачати свої позиції і був змушений впроваджувати певні заходи, щоб утриматися на ринку. У 2004 Quark почав знижувати вартість ліцензії, у 2006 розповсюджувати застарілу на той момент версію 5 безплатно (як додаток до британського журналу «Computer Shopper»), передбачаючи таким чином долучення споживачів до подальшого придбання оновленої версії. 24 липня 2013 вийшла версія QuarkXPress 10. [4].

PageMaker — перша настільна видавнича система, випущена в 1985 компанією Aldus Corporation спочатку для персонального комп'ютера Apple Macintosh, а потім у 1987 і для PC з Microsoft Windows 1.0. PageMaker базувався на мові опису сторінок PostScript, придбаній у 1994 Adobe Systems разом з компанією Aldus.

До появи Adobe InDesign у 1999 р. PageMaker був основним конкурентом програми QuarkXPress. За одними параметрами перевагу мав QuarkXPress, а за іншими — PageMaker. Порівняймо НВС QuarkXPress і PageMaker.

— створення спеціальних ефектів. Порівняно з PageMaker, QuarkXPress має більшу кількість спеціальних ефектів. Наприклад у четвертій версії QuarkXPress додана функція створення тексту вздовж кривої Безье або фрейма довільної форми. Крім того, цій додаток дозволяє автоматично виконувати обтікання текстом об'єктів контурів і альфа-каналів імпортованих зображень. У системі ж PageMaker створювати контур для обтікання його текстом доводиться вручну. Система QuarkXPress 4 дозволяє створювати текстові та образотворчі об'єкти за допомогою кривих Безье. Хоча ці засоби не є повноцінною заміною спеціалізованим програм створення векторної графіки, таких як, Adobe Illustrator або CorelDRAW, вони, проте, цілком ефективні при створенні простих малюнків чи графіки

середньої складності. У програмі PageMaker еквівалентні функції відсутні. Також, у QuarkXPress можна створювати градієнтні переходи й власні лінії та пунктири для контурів, а також малювати стрілки, чого неможна зробити в PageMaker (він дозволяє тільки обирати тип лінії з палітри і задавати необхідну товщину).

– вирівнювання тексту. У системі QuarkXPress зручніше управляти вертикальним вирівнюванням тексту на сторінці, можна задати вертикальне вирівнювання, відповідно до якого проміжки між абзацами і/або інтерліньяж змінюються таким чином, щоб текст заповнював усю висоту колонки; є можливість примусового вирівнювання за базовою сіткою. Тоді в сусідніх колонках текст буде автоматично вирівняно. Можливості вертикального вирівнювання тексту в системі PageMaker більш обмежені, а її технологія вирівнювання за базовою сіткою досить складна.

– використання шарів. Одна з визнаних переваг системи PageMaker над QuarkXPress — можливість використовувати шари. Це дозволяє створювати декілька документів в одному, тому що шари можна вмикати й вимикати вибірково, що є зручною можливістю створювати багатомовні документи (тексти різними мовами розташовуватимуться на різних шарах). Крім того, можна додати робочі замітки (також на власному шарі) або прискорити друк, розміщуючи графіку на окремому шарі (або забороняючи його друк під час виведення чорнових відбитків).

– управління кольором. В обох системах є можливість створення складних кольорів. Для цього використовується один і той же самий механізм управління кольором компанії Kodak. У цьому разі система QuarkXPress має невелику перевагу, оскільки його функція багатофарбного кольору дозволяє змішувати колірні моделі. У процесі роботи з півтонами і налаштуванні колірного балансу система QuarkXPress також має деяку перевагу. Однак на практиці немає необхідності змінювати колірний баланс зображень, імпортованих у ці системи для верстки, тому що всі необхідні операції з колірною і тоновою корекцій здійснюються в спеціалізованих програмах, наприклад, Photoshop.

– імпорт графіки. У вирішенні завдань імпортування графіки система PageMaker має істотну перевагу над системою QuarkXPress. PageMaker підтримує значно більше ключових форматів графічних файлів, ніж QuarkXPress. Водночас, PageMaker дозволяє імпортувати такі формати, як AutoCAD DXF, CGM, CorelDraw і фільми Quick Time, для QuarkXPress практично єдиним доступним форматом є формат EPS. Крім того, завдяки здатності системи PageMaker застосовувати до бітових карт фільтри Photoshop, ця програма має більше переваг ніж QuarkXPress і в обробці растрових зображень. Навіть у четвертій версії QuarkXPress, де розробники звернули увагу на створення ілюстрацій, програма не має можливості маніпуляції з растровими зображеннями.

– робота з текстом. PageMaker має простий текстовий редактор, який дозволяє користувачам працювати з текстом в окремому вікні, де вони можуть настроїти розмір і шрифт тексту, щоб поліпшити його читабельність без зміни діючих атрибутів тексту макету. У системі QuarkXPress цієї можливості немає. Система PageMaker має значні можливості редагування тексту, наприклад, дозволяє виконувати пошук і заміну кольору, відтінку,

горизонтального масштабування, інтерліньяжу і розміру трекінгу тексту. У QuarkXPress такої можливості немає. PageMaker забезпечує кращу підтримку імпорту тексту, допускаючи імпорт електронних таблиць Microsoft Excel і вихідних текстів HTML, чого немає в QuarkXPress. У PageMaker можна порівняно легко помістити будь-який текст. Щоб це зробити в QuarkXPress, потрібно спочатку конвертувати його у формат RTF (інакше буде загублено все форматування, задане в текстовому процесорі).

– робота з таблицями. Зручної організації роботи з таблицями обидві настільні видавничі системи не мають. У системі PageMaker є окрема утиліта для створення і редагування таблиць Table Editor, однак вона не інтегрована до головної програми і потребує експортування таблиць у вигляді графічного об'єкта, що ускладнює роботу з ними. Причому третя версія табличного редактора, незважаючи на додаткові можливості, працює настільки незадовільно, що верстальники змушені використовувати попередню версію. Однак завдяки можливості вбудовування в публікацію PageMaker об'єкта Word проблема розміщення таблиць вирішується достатньо успішно.

У системі QuarkXPress табличного редактора немає взагалі, тому верстальникам доводиться використовувати табуляції, що доволі складно, потребує багато часу і знижує якість верстання. Можливість вставки об'єкта Word також є, але користуватися нею в QuarkXPress не так зручно, як у PageMaker — щоб вставити об'єкт, потрібно створити графічний фрейм, а вже в ньому поміщати об'єкт.

– сумісність з іншими програмами і публікації у Web. У PageMaker можливості програми з підготовки видання в мережі Web були значно розширені, палітра гіпертекстових посилань добре продумана, але використання засобів PageMaker для реального експорту сторінок у HTML потребує знання деяких особливостей. Для більшості користувачів процес закінчиться тим, що вони втратять задані ними посилання на сторінках HTML, створених у системі PageMaker. Справа в тому, що кожній сторінці потрібно назначити власний стиль експорту HTML, а потім вибирати декілька стилів для одночасної конвертації створених сторінок. Призначення одного стилю експорту декільком сторінкам з'єднає їх в одну сторінку, а експортування окремих сторінок призводить до втрати посилання між ними. Система QuarkXPress такої можливості не має, а розроблений компанією пакет Quark Immedia XTension більше придатний для розробників дисків CD, ніж видавців у Web. PageMaker містить просту команду експорту до формату PDF, яка дозволяє зберігати всі перехресні посилання в межах документа. У QuarkXPress опції експорту до формату PDF немає, і в цьому разі слід використати XTension.

– розширюваність. Архітектура додаткових модулів системи QuarkXPress доскональніша, ніж у PageMaker. Існують сотні додаткових модулів у системі QuarkXPress, проте в системі PageMaker їх значно менше. Розширення дозволяють налаштовувати QuarkXPress, а їх можливості змінюються в широкому діапазоні — від простих, що економлять час у разі виконання окремих операцій, до потужних вузькоспеціалізованих засобів. Оскільки розширення можуть взаємодіяти з інтерфейсом QuarkXPress, вони працюють як частина програми. Усім, розширення потребують додат-

кового місця на диску, що приводить до плутанини, змушуючи верстальників шукати й установлювати додаткові модулі замість виконання безпосередніх обов'язків.

— простота використання. Використання системи QuarkXPress потребує від верстальника вищої кваліфікації, ніж PageMaker, що зумовлено як специфічною процедурою розміщення тексту, так і іншими особливостями цієї системи.

Порівняння цих двох систем свідчить, що PageMaker є більш простішим в опануванні й використанні порівняно з QuarkXPress, проте остання програма має більше можливостей щодо верстки документів.

Система QuarkXPress переважно спрямована на використання у великих видавництвах, де існує високий ступінь розподілу праці. У цьому разі можна уникнути більшості проблем, пов'язаних із підготовкою матеріалів для верстки, а всі переваги цієї системи можна використовувати повною мірою. До QuarkXPress звикли багато верстальників та друкарів і тому не відмовляються від перевіреної системи, навіть якщо вона не повним чином задовольняє їх потреби.

PageMaker є універсальнішою програмою, успішне застосування якої можливе під час підготовки документів будь-якої складності. При цьому вона дозволяє значно спростити процес обміну даними з партнерами, що використовують різні засоби підготовки матеріалів до публікації. PageMaker відрізняється простотою використання і сумісністю з програмами, такими, як Adobe Illustrator, Photoshop, CorelDRAW, Word, які є необхідними в процесі додрукарської підготовки публікації. Інтерфейс PageMaker також уніфікований з інтерфейсом інших програм фірми Adobe, що спрощує його опанування.

У 2004 Adobe припинила розробку PageMaker, однак компанія продовжуватиме продавати і підтримувати продукт, а продуктом-спадкоємцем стане InDesign. Настільна видавнича система Adobe InDesign розроблена і поширюється фірмою Adobe Systems з 1999 р.

Adobe InDesign нині — найпоширеніша програма верстки в Росії [2]. У ній верстають як багатосторінкові видання (буклети, каталоги, газети, журнали, книги), так і сторінки для Інтернету. Цю програму можна придбати в складі пакета Adobe Creative Suite, котрий також містить програми Photoshop, Illustrator і Acrobat. Об'єднання цих програм в один дизайнерський пакет не є випадковим. По-перше, придбання й установка пакета, що має один ліцензійний ключ, дуже зручні, по-друге, всі програми взаємозалежні між собою, що дозволяє дизайнерові уникнути проблем, виникають під час імпорту й експорту об'єктів з інших дизайнерських програм.

InDesign — перший великий пакет DTP з підтримкою Unicode для обробки текстів і шрифтів OpenType. Документи InDesign можна експортувати в стандартний формат PDF з багатомовною підтримкою. Серед переваг InDesign, окрім названих вище, треба віднести наступне: простий, доступний, майже інтуїтивний інтерфейс; легке створення таблиць і набирання формул. Користувачам PageMaker легко перейти на InDesign, оскільки останній програмувався на його основі. Програма перекладена на більшість іноземних мов, зокрема на російську і українську.

Таким чином, звертаючи на означені переваги PageMaker і InDesign, для навчання студентів можна рекомендувати обидві названі НВС. Однак в умовах недостатнього фінансування освіти використовувати ці програмні продукти достатньо складно — занадто висока вартість ліцензійних програм. Так, ціна однієї з останніх версій QuarkXPress 10 становить 13203 грн, PageMaker 7 — 7440 грн, InDesign CS6 (український варіант) — 3435 грн, InDesign CS6 (російський варіант) — 10455 грн. Якщо зважити на те, що для ефективного навчання потрібно створити достатню кількість робочих місць для студентів (8–10), придбати ці програми практично неможливо. Залишається єдиний варіант — пошук безплатного програмного продукту.

Таким продуктом є безплатна настільна видавнича система Scribus — додаток для візуальної верстки документів, створений для користувачів Linux, Unix, Mac OS X, OS2, eCS, HaikuOS і Windows, за концепцією аналогічною Adobe InDesign і QuarkXPress. Програма розповсюджується на умовах GNU General Public License [9]. Розробники вже створили декілька версій цієї НВС.

Остання версія — Scribus 1.4.3. Опишемо можливості Scribus стосовно цієї версії.

Розробники цієї НВС [6] представляють її як нову стабільну версію настільної видавничої системи для візуальної верстки друкованої продукції, що дозволяє створювати професійні макети сторінок для високоякісного друку, підтримує мови розмітки LaTeX, Lilypond.

За концепцією вона є аналогічною Adobe InDesign, Adobe PageMaker і QuarkXPress. Під сучасним і зручним інтерфейсом програма підтримує професійні функції під час підготовки публікації: кольороподіл CMYK, підтримку Spot Color, управління кольором ICC, створення інтерактивних PDF та ін., має багатомовний інтерфейс.

Scribus може імпортувати багато поширених текстових форматів; підтримує текст в івриту; рамки, видимі й невидимі, з підтримкою округлених меж і кутів для тексту та об'єкта, котрі можна обертати і масштабувати; шаблони сторінок для легкого управління документами. Здатний створювати багат шарові документи. Також підтримуються ICC-профілі в PDF-документах для точної відповідності кольорів на екрані та папері.

Програма здатна виводити інформацію на високоякісне професійне устаткування, зокрема PostScript-пристрої з підтримкою Level3/PDF.

Цільове використання: макети для бюлетенів, корпоративних циркулярів, навчальні матеріали, технічна документація, візитки й інші документи, що потребують гнучких макетів і широких можливостей з обробки зображень, а також точного управління типографікою і розмірами зображень, яких немає у звичайних текстових процесорах; створення документів для високоякісного тиражованого друку, документів, що поширюються через Інтернет у форматі PDF і презентацій; створення інтерактивних PDF-документів із заповнюваними формами для презентацій і передачі даних з PDF.

Уже два роки кафедра інформаційних технологій Харківської державної академії культури впроваджує в навчання студентів саме цю настільну видавничу систему. За цей час не було виявлено переваг цієї програми над PageMaker. За зручністю роботи Scribus поступається програмі PageMaker під час виконання практично всіх операцій з текстом, зображеннями й,

особливо, таблицями. Наприклад, для автоматичного введення номерів сторінок: у PageMaker достатньо в шаблонних сторінках у потрібних місцях комбінацію клавіш установити певні символи й відформувати їх — на сторінках у певних позиціях автоматично встановлюються номери сторінок.

Недоліком є практично повна відсутність документації щодо Scribus російською і/або українською мовами. Тому розробляти методичні матеріали для опанування цієї НВС доводиться методом «спроб і помилок». Матеріали російською й українською мовами, присвячені, переважно, верстці доволі простих за структурою документів (бюлетені, корпоративні циркуляри, нескладні навчальні матеріали, технічна документація, візитки, буклети, газети невеликого формату та ін.). Що стосується таких документів, як книга чи брошура, Scribus не має деяких важливих для підготовки до друку операцій (спуск полос, збірка книги з окремих файлів з наскрізною нумерацією сторінок), дуже незрозуміло викладено процес створення змісту тощо.

Таким чином, нині можна навчати студентів виконувати верстку за допомогою Scribus лише в разі не дуже складних документів для друкування та представлення у форматі PDF-файлів. Верстати книги та брошури в повному обсязі за допомогою Scribus поки що неможливо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гиленсон П. Г. Справочник художественного и технического редакторов / П. Г. Гиленсон. — М. : Книга, 1988. — 526 с.
2. Adobe InDesign : матеріал из Википедии — свободной энциклопедии [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Adobe_InDesign. — Загл. с экрана.
3. Corel Ventura : материал из Википедии — свободной энциклопедии [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Corel_Ventura. — Загл. с экрана.
4. QuarkXPress : материал из Википедии — свободной энциклопедии [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/QuarkXPress>. — Загл. с экрана.
5. Adobe PageMaker : материал из Википедии — свободной энциклопедии [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Adobe_PageMaker. — Загл. с экрана.
6. Scribus 1.4.3 Portable [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://hohma.com.ua/soft/16772-scribus-143-portable.html>. — Загл. с экрана.

Надійшла до редколегії 11.03.2014 р.

УДК 378.013.42.091.212-054.6

О. М. БІЛИК

ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛІЗАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Проаналізовано освітньо-культурне середовище вищого навчального закладу та його компоненти стосовно процесу соціалізації іноземних студентів.